ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ: ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР. БИОЛОГИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ АРМЕНИИ

т. XXII, № 10, 1969

ՀԱՄԱՌՈՏ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

УДК 632.651

Ջ. Ա. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՆՈՐ ՏՎՅԱԼՆԵՐ ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՋԵՐՄԱՏՆԵՐԻ ԳԱԼԱՅԻՆ ՆԵՄԱՏՈԴՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Երևան քաղաքի ջերմատների գալային նեմատոդների ուսումնասիրությունները սկսվել են 1963 թվականին։ Ուսումնասիրվել են Երևան քաղաքի կանաչապատման տրեստի և Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ Բուսաբանական այգու ջերմատների դեկորատիվ բույսերի գալային նեմատոդները [1]։ Այնուհետև նույն ջերմատներում մեր ուսումնասիրությունները շարունակվեցին 1967 թվականին, որոնց արդյունքների մասին զեկուցվել է [2]։ Պարզվեց, որ վարակը 1963 թվականի համեմատությամբ ավելի է տարածվել։ Ավելացել է գալային նեմատոդով վարակված բույս-տերերի թիվը, ինչպես նաև նեմատոդների տեսակային կազմը։ Եթե 1963 թվականին Բուսաբանական այգու ջերմատներում գալային նեմատոդի Meloidogyne hapla, M. incognita, M. arenaria, M. incognita acrita *տեսակներով վարակված էին 10 ընտանիքի պատկանող 34 տեսակ բույս, իսկ Կանաչապատման տրեստում գալային նեմատոդի* M. hapla, M. arenaria, M. incognita acrita *տեսակներով վարակված էին ընդամենը 2 տեսակ բույս, ապա 1967 թվականին Բուսաբանական այգու ջերմատներում 15 ընտանիքի պատկանող 50 տեսակ բույս վարակված էին գալային նեմատոդի 6 տեսակով, իսկ Կանաչապատման տրեստի ջերմատներում գալային նեմատոդի նույն տեսակներով վարակված էին 10 ընտանիքի պատկանող 15 տեսակ բույս։*

Այնուհետև 1968 թվականին նույն ջերմատներում կատարված հետազոտությունները ճշտեցին բույս-տերերի ցուցակը (աղ. 1, 2)։

Աղյուսակներում բերված բույս-տերերի ցուցակում 6 տեսակը 1963 թվականի բույս-տերերի ցուցակից կրկնվում են [1], նրանց վրա գալային նեմատոդի այլ տեսակների հայտնաբերման պատճառով։

Աղյուսակ 1-ից երևում է, որ Բուսաբանական այգու ջերմատներում գալային նեմատոդով վարակված 19 ընտանիքի պատկանող 47 տեսակ բույսերից M. hapla-*ով վարակված են 11 տեսակ բույս,* M. arenaria-*ով՝ 10 տեսակ բույս,* M. incognita-*ով՝ 13 տեսակ բույս,* M. incognita acrita-*ով՝ 25 տեսակ բույս,* M. javanica-*ով՝ 4 տեսակ բույս,* M. tadshikistanica-*ով՝ 12 տեսակ բույս,* Meloidogyne spp.-*ով՝ 7 տեսակ բույս։*

Բուսապատման տրեստում գալային նեմատոդով վարակված 15 ընտանիքի պատկանող 16 տեսակ բույսերից M. hapla-*ով վարակված են 2 տեսակ բույս*

Աղյուսակ 1

Բույսի ընտանիքը և տեսակը	*Նեմատոդի տեսակները*						
	M. hapla	M. arenaria	M. incognita	M. inc. acrita	M. javanica	M. tadshikistanica	M. spp.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Araceae							
Arum sp.					+		+
Calla palustris				+	+		
2. Acantaceae							
Jacobinia sp.		+					
Ruellia amonia	+	+					
Justicia sp.				+		+	
Bēloperone guttata				+			+
3. Begoniaceae							
Begonia weltoniensis						+	
Begonia angularis			+	+		+	+
Begonia leptotricha	+	+				+	
Begonia ulmifolia	+						
Begonia metallica		+		+			
Begonia hispida						+	
Begonia phyllomoniaca		+	+				
Begonia gracilis				+		+	+
4. Buxaceae							
Sarcococcea hookeriana	+			+			
5. Crassulaceae							
Crassula sp.	+	+		+		+	
Crassula arborescens				+			
Crassula sarmentosa			+				
Sedum moranense			+			+	
6. Compositae							
Seneito herreianus				+		+	
Galinsoga parviflora	+			+			
7. Cactaceae							
Neamamillaria elongata					+		
Mamillaria elongata		+					
Cereus speciosus				+			
Cereus sp.			+	+			
Cereus macrogonus			+	+			
8. Geraniaceae							
Pelargonium *roseum var.* alba	+						
Erodium cicutarium				+			+
9. Leguminosae							
Acacia nerrifolia			+				
10. Labiatae							
Plectranthus roseus		+				+	

1	2	3	4	5	6	7	[illegible]
11. Lytraceae							
Hemimia salicifolia		+					+
12. Mesembryanthemaceae							
Heminocyclus purpurea			+				
Lampianthus auranticus				+			
Glottiphyllum longum				+			
Delaspermia cooperi				+			+
13. Loganiaceae							
Buddleia sp.				+			
14. Oxalidaceae							
Oxalis corniculata			+	+	+	+	
15. Piperaceae							
Peperomia peuslei			+	+			
Peperomia heoeracea			+	+			
Peperomia scandens				+			
16. Portulacaceae							
Anacampseros rufescens			+	+			
Portulaca oleracea			+			+	
17. Primulaceae							
Cyclamen neapolitanum		+		+			
18. Pittosporaceae							
Pittosporum crassifolium	+						
Pittosporum undulatum	+						
Bursaria incana	+						
19. Rosaceae							
Rosa sp.	+						

M. arenaria-ով՝ *3 տեսակ բույս*, M. incognita-ով՝ *1 տեսակ բույս*, M. incognita acrita-ով՝ *6 տեսակ բույս*, M. javanica-ով՝ *5 տեսակ բույս*, M. tadshikistanica-ով՝ *2 տեսակ բույս և* M. spp.-ով՝ *3 տեսակ բույս (աղ. 2)։*

Ինչպես տեսնում ենք, ամենամեծ տարածում ունեցող տեսակը M. incognita acrita-ն *է։ Վնասատվության տեսակետից աչքի են ընկնում վերջին 5 տեսակը։* M. hapla-ն *մանր գալեր է առաջացնում և նրա պատճառած վնասը անհամեմատ փոքր է։ Գալային նեմատոդի վերոհիշյալ 6 տեսակներից բացի, Բուսաբանական այգում և Կանաչապատման տրեստում 10 տեսակ բույսի վրա հայտնաբերված են գալային նեմատոդի դեռևս չորոշված 2 տեսակ։*

Աղյուսակների ուսումնասիրությունից պարզվում է նաև, որ նույն տեսակին պատկանող բույսի տարբեր անհատներ, ինչպես նաև մի անհատը կարող են միաժամանակ վարակվել գալային նեմատոդի տարբեր տեսակներով. օրինակ՝ Բուսաբանական այգու ջերմատներում Begoniaceae, Crassulaceae *և* Oxalidaceae *ընտանիքներից՝* Begonia angularis, Crassula sp. *և* Oxalis corniculata-ն *վարակված են գալային նեմատոդի 4, իսկ* Begonia leptotricha-ն՝ *3 տեսակով։*

Այսպիսով, հետազոտություններից պարզվեց, որ այս աշխատությունը լրացնում է մեր նախորդ աշխատություններում բերված գալային նեմատոդով

Աղյուսակ 2

Բույսերի ընտանիքը և տեսակը	Նեմատոդի տեսակները						
	M. hapla	M. arenaria	M. incognita	M. inc. acrita	M. javanica	M. tadshikistanica	M. spp.
1. Araceae							
Calla palustris		+			+		
2. Acantaceae							
Jacobinia sp.				+			
3. Amaranthaceae							
Amaranthus albus					+		
4. Begoniaceae							
Begonia rex			+				+
5. Crassulaceae							
Sedum sp.				+			
6. Gesneriaceae							
Gloxinia hortensis		+					
7. Mesembryanthemaceae							
Aptenia cordifolia				+		+	
8. Onagraceae							
Fuchsia speciosa	+						
9. Saxifragaceae							
Saxifraga rosea				+		+	
10. Gramineae							
Setaria sp.					+		
11. Cruciferae							
Sisymbrium altissimum					+		
12. Papaveraceae							
Papaver sp.					+		+
13. Primulaceae							
Primula sp.	+			+			
Cyclamen neapolitanum		+					
14. Compositae							
Cineraria sp.							+
15. Malvaceae							
Hibiscus rosa				+			

վարակված բույս-տերերի ցուցակը, Երևան քաղաքի ջերմատներում այն հասցնելով 92-ի։

ՀՍՍՀ ԳԱ Կենդանաբանական ինստիտուտ

Ստացված է 18.XI 1968 թ.

НОВЫЕ ДАНЫЕ О ГАЛЛОВЫХ НЕМАТОДАХ В ОРАНЖЕРЕЯХ ГОРОДА ЕРЕВАНА

Дж. А. КАРАПЕТЯН

Резюме

Исследования галловых нематод г. Еревана начаты в 1963 г. Нами было обнаружено 4 вида галловых нематод [1] на 36 видах декоративных растений в оранжереях Ботанического сада и Треста озеленения.

В 1967 г. в оранжереях Ботанического сада 50 видов растений, принадлежащих 15 семействам, были заражены 6 видами галловых нематод: Meloidogyne hapla, M. arenaria, M. incognita acrita, M. incognita, M. javanica, M. tadshikistanica, а кроме того в оранжереях Треста озеленения теми же видами галловых нематод были поражены 15 видов растений из 10 семейств.

Далее, в 1968 г. изучение в тех же оранжереях уточнило списки растений-хозяев (табл. 1, 2). Было выяснено, что 47 видов растений из 19 семейств в оранжерее Ботанического сада, а также 16 видов из 15 семейств в оранжерее Треста озеленения, оказались зараженными вышеуказанными 6 видами галловых нематод. На 10 видах растений нами обнаружены Meloidogyne spp., которые пока не определены.

Кроме M. hapla, который образует очень мелкие галлы, остальные 5 видов причиняют значительный вред цветоводству. Самым распространенным видом является M. incognita acrita.

В результате исследований выяснилось также, что на одном и том же растении или отдельных его экземплярах выявлено более одного вида галловых нематод (таблицы), например: в оранжереях Ботанического сада из семейств Begoniaceae, Crassulaceae и Oxalidaceae—виды: Begonia angularis, Crassula sp. и Oxalis corniculata были поражены 4 видами, а B. leptotricha 3 видами галловых нематод.

Данные настоящей работы дополняют список растений-хозяев галловых нематод в оранжереях г. Еревана, доводя число их до 92.

ЛИТЕРАТУРА

1. Погосян Э. Е. и Карапетян Дж. А. Биологический журнал Армении АН АрмССР. XIX, 2, 1966.
2. Карапетян Дж. А. Тезисы докладов Сессии молодых научных работников, посвященной 50-летию Октябрьской революции, ноябрь, 1967.